

Universiteit Utrecht

Sociaal opdrachtgeverschap

**Kiezen voor een duurzame en
rechtvaardige samenleving**

13 juni 2019

Prof.dr. Elisabetta Manunza

Buying for Social Impact: from idea to reality

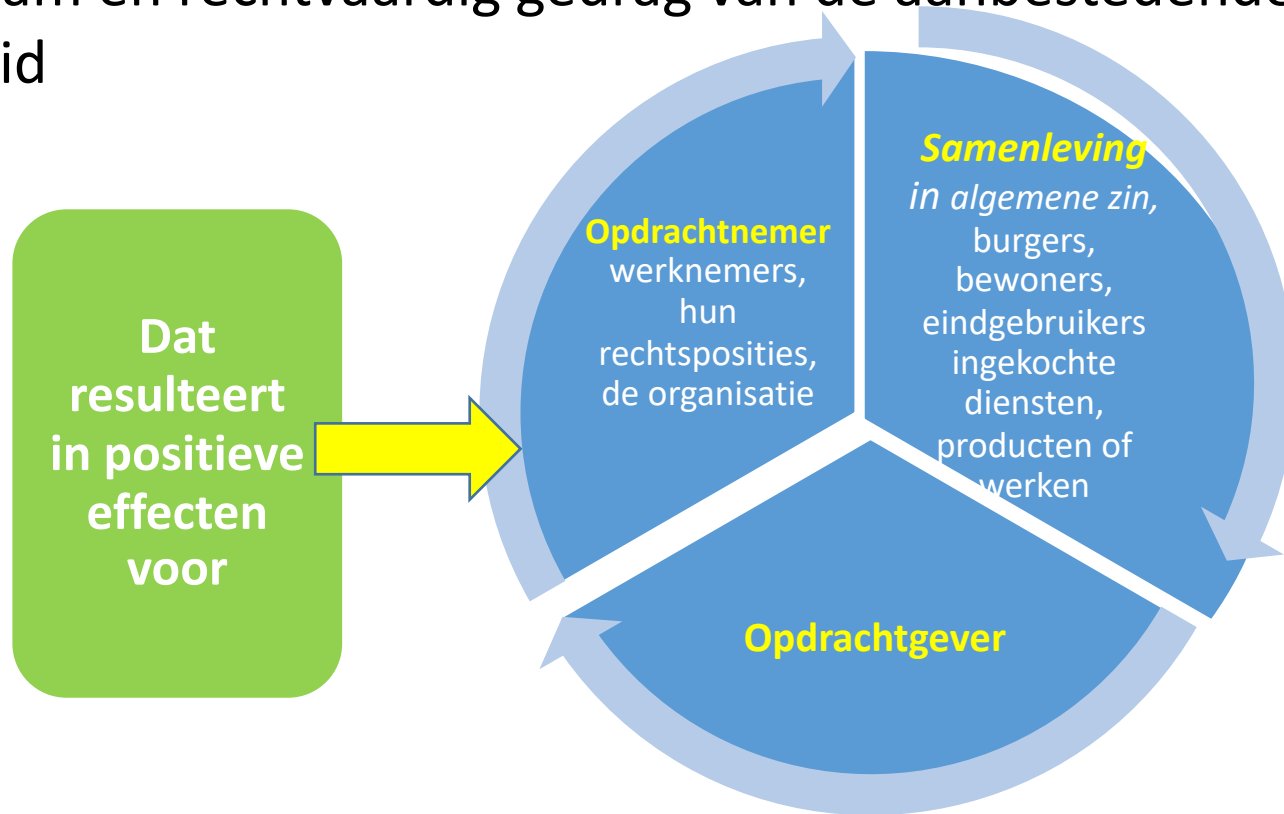
Naar een betere wereld

Sociaal
opdrachtgeverschap

Sociaal
ondernemerschap

Mijn definitie *Sociaal Opdrachtgeverschap*

Duurzaam en rechtvaardig gedrag van de aanbestedende overheid

Maatschappelijke waarde is dominant thema bij aanbestedingen

- Bottom up:
in de NL Aanbestedingswet opgenomen als uitgangspunt
 - Artikel 1.4(2) Aanbestedingswet 2012: Aanbesteder “*draagt zorg voor het leveren van zo veel mogelijk maatschappelijke waarde*”
- Top down:
invloed uit Verdrag betreffende de EU (Lissabon / 2009)
 - Art. 3(3) VEU: **sociale markteconomie**; groot concurrentievermogen gericht op sociale vooruitgang; bescherming / verbetering milieu; **bestrijding sociale uitsluiting en discriminatie** / bevordering en bescherming **sociale rechtvaardigheid**, gelijkheid vrouw-man, **solidariteit** tussen generaties, rechten kind, economische **sociale en territoriale samenhang**, solidariteit tussen lidstaten, cultuur en taal, Europese culturele erfgoed, ... (zie verder lid 5 van art. 3 VEU).

Hoe zit het met de mededinging en de EU?

Hoe 'sociaal' is de EU?

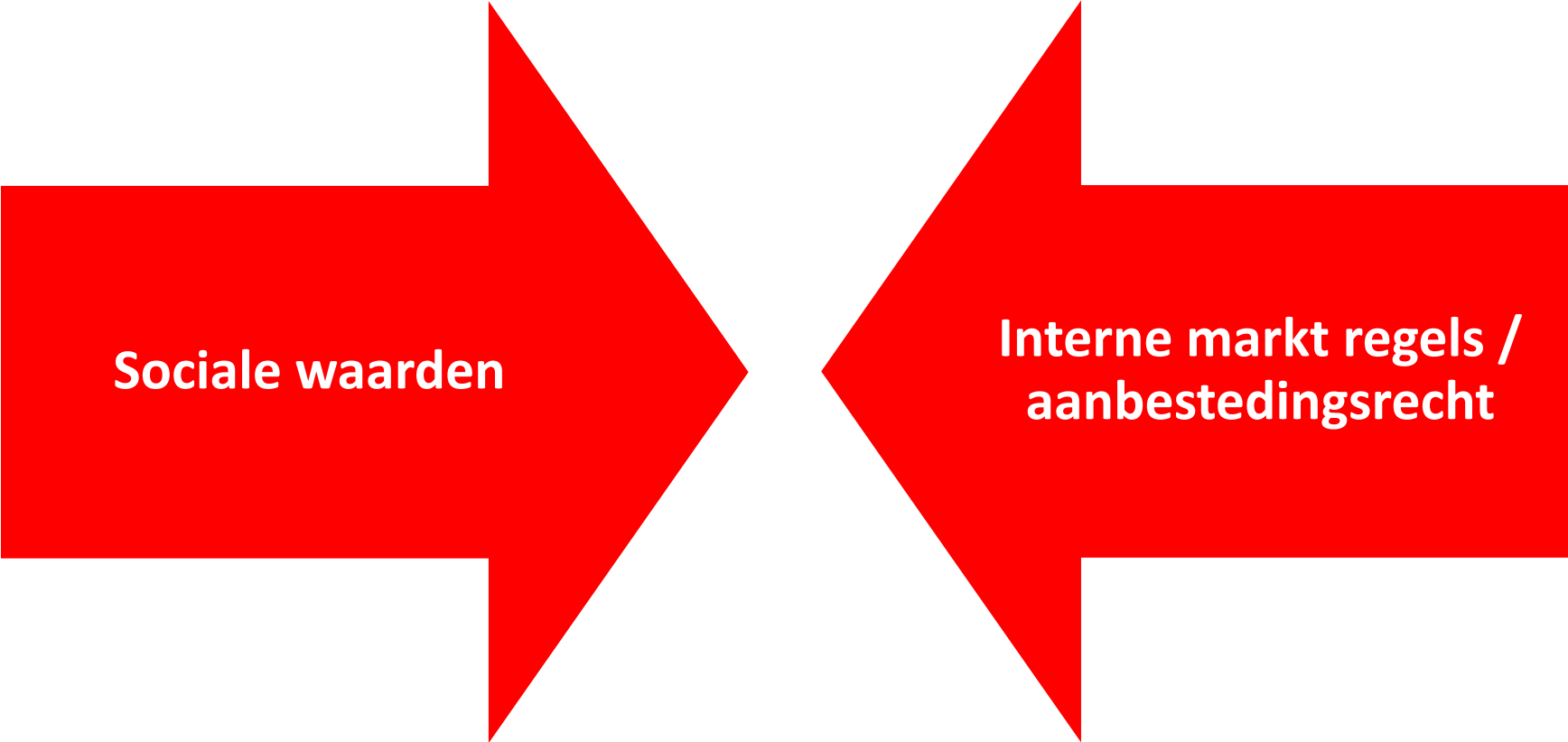
- Art. 3 lid 3 VEU: **sociale markteconomie**
- Mededinging niet meer vermeld als doelstelling

Meer aandacht voor 'lokaal'?

- Versterking subsidiariteitsbeginsel (art. 5 lid 3 VEU)
- Erkenning in primair recht beginsel regionaal en lokaal zelfbestuur (art. 4 lid 2 VEU)

Doch: interne markt-regels stellen concrete grenzen aan (zie ook brief minister WCV 'Prioriteiten voor een fair Europa', 24 mei 2019)

Spanning tussen Europese doelen en beginselen?

Sociale waarden

**Interne markt regels /
aanbestedingsrecht**

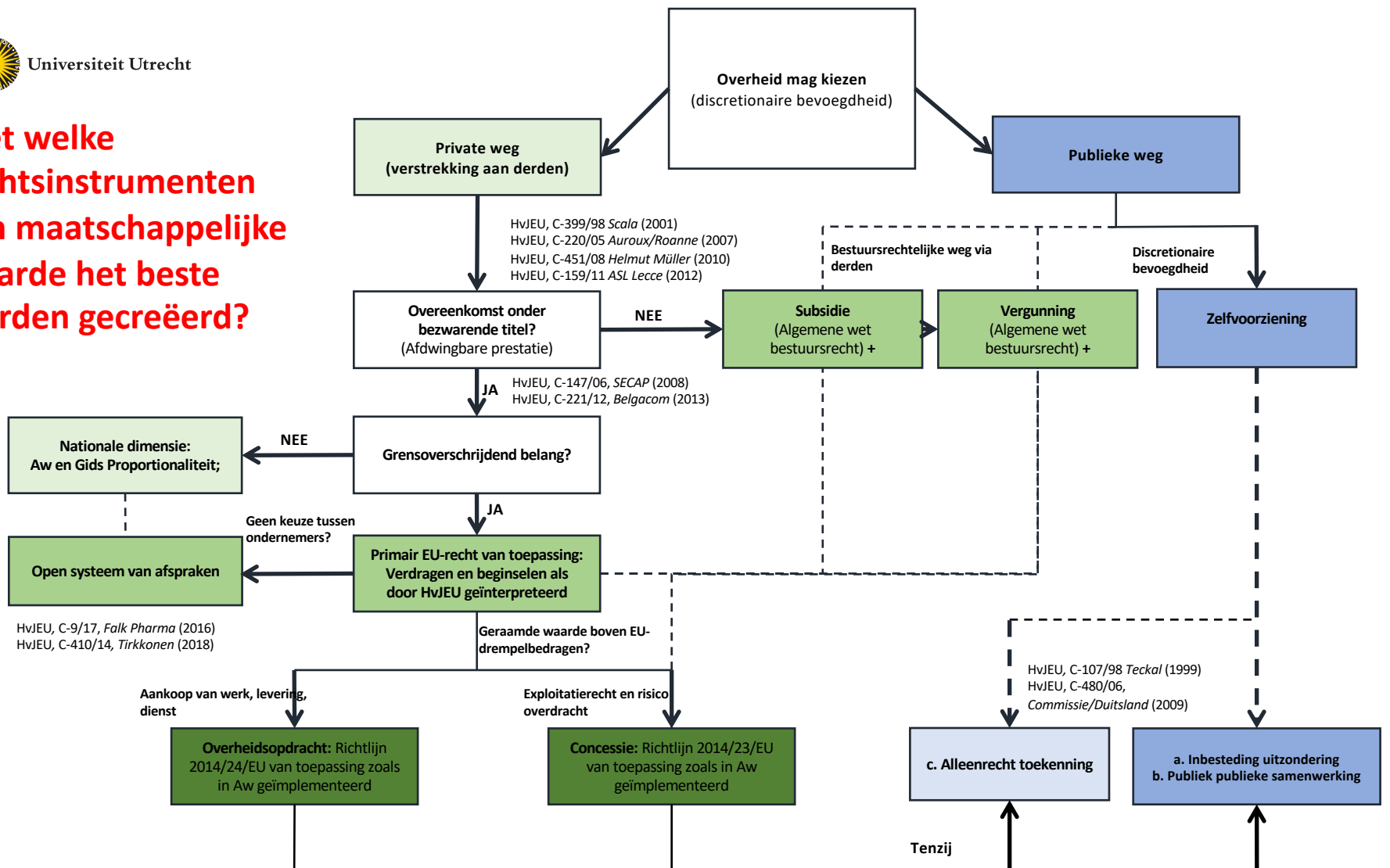

Vervangen

Verscheidenheid aan
rechtsinstrumenten die
voor beleidsuitvoering
kunnen worden ingezet

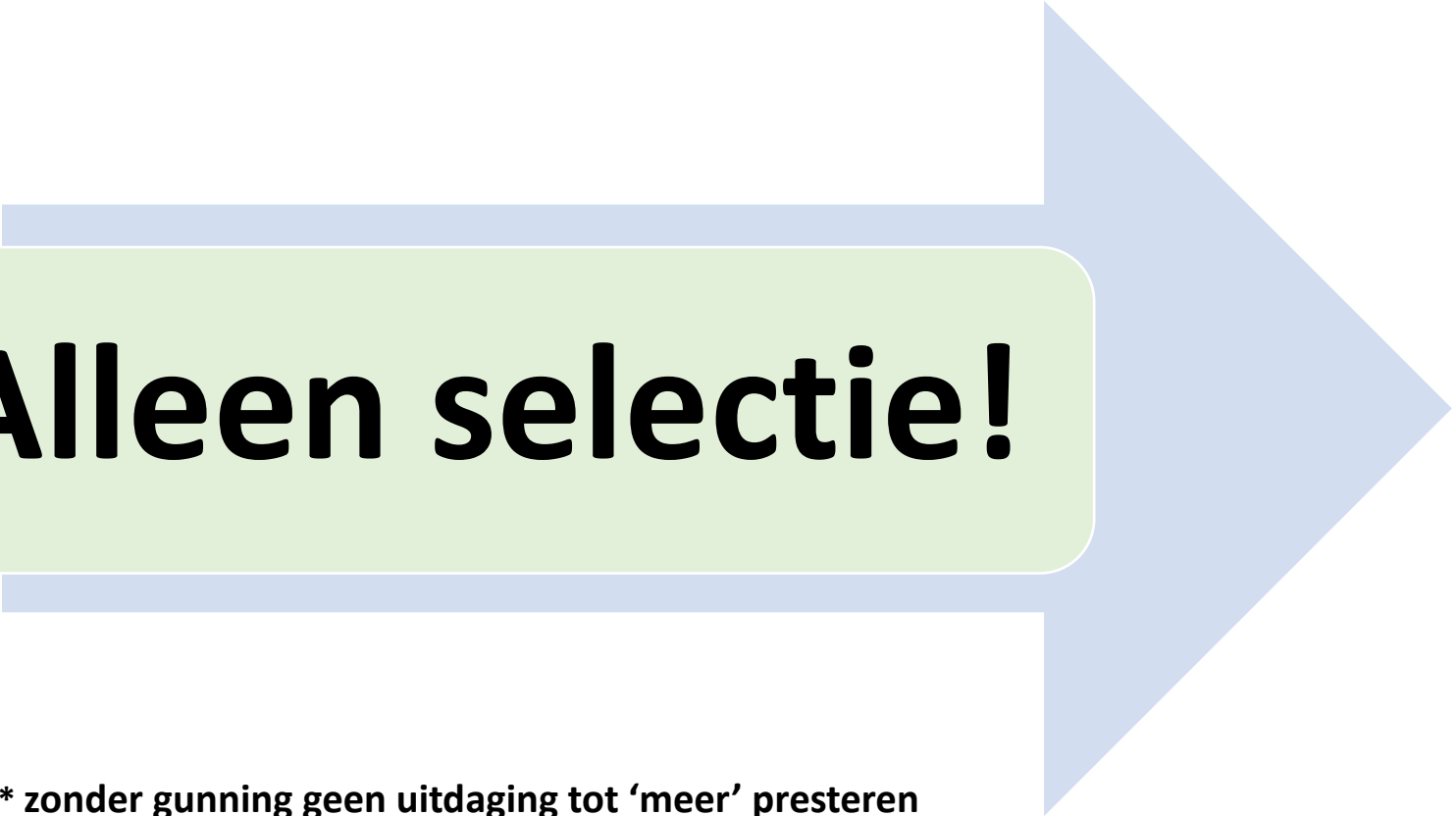

Met welke rechtsinstrumenten kan maatschappelijke waarde het beste worden gecreëerd?

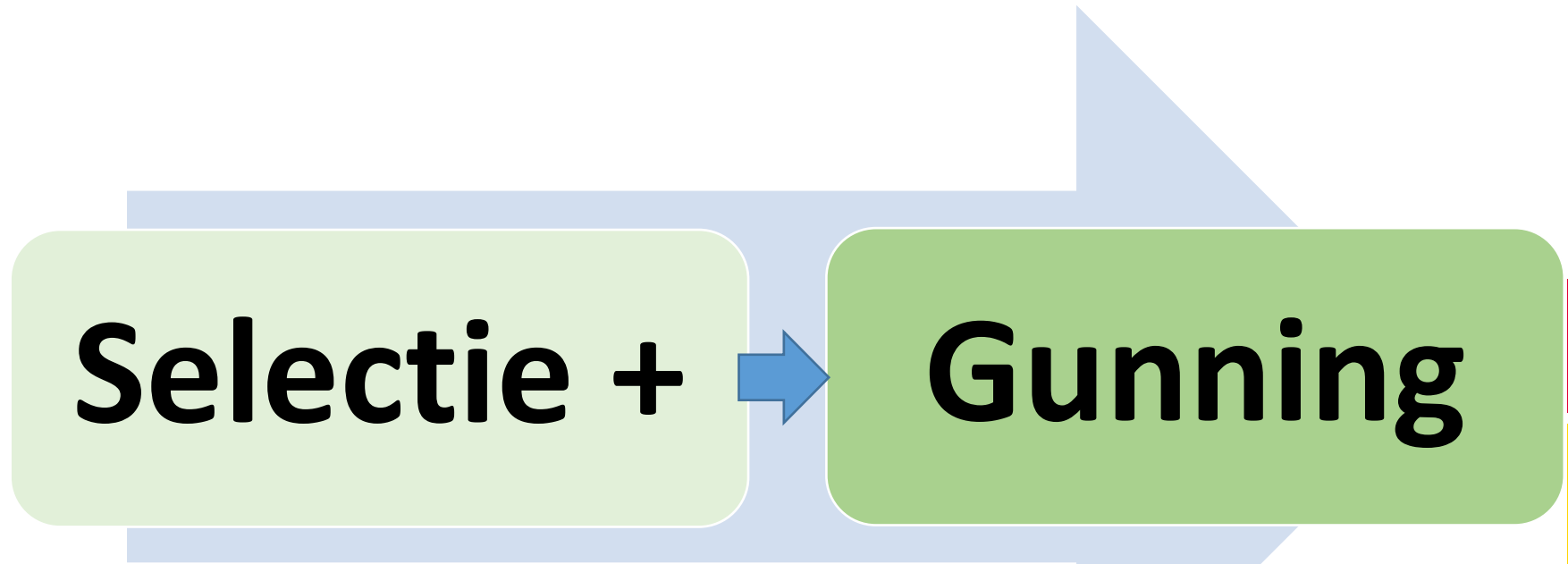
Maatschappelijke waarde bij vergunning / open house / subsidie ?

Alleen selectie!

- * zonder gunning geen uitdaging tot 'meer' presteren
- * Minder kansen voor innovatie
- * Bij Open House: groot aantal te beheren contracten

Maatschappelijke waarde bij aanbesteden?

Met de gunning is mogelijk uitdagen tot 'meer':
wat ben je bereid nog meer te doen dan je concurrent?

Aanbestedingsstress verminderen

(meest) 'doelmatige' juridische
oplossing leren kiezen

Vervangen

Focus op aanbestedingen:

Wat is **wel** mogelijk?

Opties om maatschappelijke waarde te creëren bij aanbesteden

1. **Maatschappelijk relevante dingen kopen** (zonnecollectoren, jeugdhulp, ouderenzorg, etc.);
2. **Zijn er mogelijkheden om één op één te gunnen in de wet?**
 - ✓ Art. 2.24 sub j Aw 2012 (bijv. ambulancediensten door non-profit)
 - ✓ Percelenregeling: art. 2.18 Aw 2012
3. **Reguliere aanbestedingen voorbehouden aan:**
 - a. 'sociale' ondernemingen
 - b. sociale werkplaatsen
 - c. maatschappelijke instellingen? Verenigde burgers?

Verwarring over sociale ondernemingen en creëren maatschappelijke waarde

Opties om maatschappelijke waarde te creëren bij aanbesteden

1. **Maatschappelijk relevante dingen kopen** (zonnecollectoren, jeugdhulp, ouderenzorg, etc.);
2. **Zijn er mogelijkheden om één op één te gunnen in de wet?**
 - ✓ Art. 2.24 sub j Aw 2012 (bijv. ambulancediensten door non-profit)
 - ✓ Percelenregeling: art. 2.18 Aw 2012
3. **Reguliere aanbestedingen voorbehouden aan:**
 - a. 'sociale' ondernemingen
 - b. sociale werkplaatsen
 - c. maatschappelijke instellingen? Verenigde burgers?
4. **In reguliere aanbestedingen door slimme vraagtechniek**

4. Reguliere aanbestedingen door vraagtechniek

- ✓ Bij alles wat je koopt **relevante eisen** stellen (duurzaam hout, circulair kantoormeubilair, inschakelen werklozen, etc.)
- ✓ Kopen bij aanbieders die aan relevante **minimum voorwaarden** voldoen (milieunormen, arbeidsvoorwaarden respecteren, etc.)
- ✓ Meer kans bieden (**bij gunning of uitvoeringsvoorwaarde**) aan aanbieders die meer doen aan maatschappelijk relevante dingen (social return, duurzaamheid, scholing, etc.), ook zoals sociale ondernemingen
- ✓ Door **burgers te betrekken** bij opzet en/of uitvoering

Vervangen

Focus op aanbestedingen:

Wat is **NIET** mogelijk?

Vervangen

Algemene rechtvaardiging om opdrachten '**onderhands**' te verstrekken?

Vervangen

Lokale problemen door lokale
marktspelers laten oplossen?

Right to challenge in art. 2.6.7 WMO:
aan burgers als 'ingezetenen' wordt een
bevoorrechte positie toegekend

Alleen onder drempels !

HvJ EU en vrijwilligers als ondernemers i.d.z. van het aanbestedingsrecht

- Ondernemer hoeft geen ‘onderneming’ te zijn
- Geen specifieke rechtsvorm vereist
- Geen stabiele of regelmatige aanwezigheid op de markt
- Geen winstoogmerk
- Geen limitatieve opsomming in de wet ‘wie’ aan de procedure kan deelnemen; dat werkt beperkend
- Enkel vergoeding van de kosten? Alsnog ‘overheidsopdracht’(ro. 52; HvJEU in Casta C-54/14, 2016)

Zie C- 574/12; C-159/11; C-119/06; C-305/08; C-386/11; C-203/14; C-568/13; C-391/15; C-159/11 e.a.

Voorbehouden aan ondernemingen die deze (sociale?) eisen vertonen (2.82a Aw)

- ✓ Doel: taak van algemeen belang
- ✓ winsten terug in de organisatie
- ✓ Geen opdracht als reeds opdracht door zelfde AD in de drie voorafgaande jaren
- ✓ Slechts voor enkele terreinen:
gezondheids-, sociale en aanverwante diensten, bepaalde onderwijs- en opleidingsdiensten, bibliotheek-, archief-, museum- en andere culturele diensten, sportdiensten en diensten voor particuliere huishoudens.

Voorbehouden aan sociale werkplaats (2.82 AW) of ondernemingen die aan deze eisen voldoen

Begrip SW

sociale werkvoorzieningen en voorzieningen voor beschut werk

Begrip 'ondernemer'

aantonen dat maatschappelijke en professionele (her)integratie van gehandicapten of kansarmen belangrijkste doel is (statuten).

30% eis:

- Moet substantieel invullen;
- (Niet substantieel: Kortlopende tijdelijke contracten en nul-urencontracten)
- Aantonen? a.d.h. verloonde uren of loonsom
- Zie ook art. 2.78a Aw

Waar liggen de kansen in reguliere aanbestedingen?

Kansen voor INNOVATIE	Toegestaan in aanbestedingen voor:	Relevante bepalingen in de Aanbestedingswet 2012 en de Gids Proportionaliteit	Relevante bepalingen in Europese richtlijn
1 Een markconsultatie organiseren	alle overheidsopdrachten	Gids Proportionaliteit, hoofdstuk 2 [specifieker: [H 2.5]	Artikel 40 RIn 2014/24
2 Onderverdelen in percelen (max. 20% perceel buiten aanbesteding houden)	alle overheidsopdrachten	Artikel 2.14 lid 1 en Artikel 2.18 Aanbestedingswet 2012 en Gids Proportionaliteit H. 3.3.2	Artikel 46 RIn 2014/24
3 Meerdere gegadigden de opdracht gunnen	alle overheidsopdrachten	Artikel 2.44 e.v. Aanbestedingswet 2012	Artikel 33 RIn 2014/24
4 Onderhandelen met aanbieders	Bij uitzonderingen	artikel 2.30 (zie art. 2.28) en artikel 2.32 e.v. Aanbestedingswet 2012	Artikel 28, 29 en 32 RIn 2014/24
5 Varianten op bestek toestaan	alle overheidsopdrachten	Artikel 2.83 Aanbestedingswet 2012	Artikel 45 RIn 2014/24

matrix Manunza/Lohmann ©

Waar liggen de kansen in reguliere aanbestedingen?

Kansen voor Maatschappelijk aanbesteden	Toegestaan in aanbestedingen voor:	Relevante bepalingen in de Aanbestedingswet 2012 en de Gids Proportionaliteit	Relevante bepalingen in toekomstige Europese richtlijnen
6 Voorbehouden sociale werkplaatsen	alle overheidsopdrachten	Artikel 2.82 Aanbestedingswet 2012	Artikel 20 Rln 2014/24
7 Kenmerken van het product opnemen in de specificaties	alle overheidsopdrachten	Artikel 2.75 e.v. Aanbestedingswet 2012	Artikel 42 Rln 2014/24
8 Functionele specificaties toepassen	alle overheidsopdrachten		
9 Eisen m.b.t. lokale context stellen	overheidsopdrachten onder de drempel zonder grensoverschrijdend belang	Artikel 2.80 Aanbestedingswet 2012	Artikel 70 Rln 2014/24
10 Betrekken van gebruikers	alle overheidsopdrachten	Artikel 2.80 Aanbestedingswet 2012	Artikel 70 Rln 2014/24

Waar liggen de kansen in reguliere aanbestedingen?

Kansen voor INNOVATIE	Toegestaan in aanbestedingen voor:	Relevante bepalingen in de Aanbestedingswet 2012 en de Gids Proportionaliteit	Relevante bepalingen in Europese richtlijnen
10 Betrekken van gebruikers (als bijz.uitv.vw)	Alle overheidsopdrachten	Artikel 2.80 Aanbestedingswet 2012	Artikel 70 Rln 2014/24
11 Maatschappelijke doelen vastleggen als bijzondere uitvoeringsvoorwaarden	alle overheidsopdrachten	Artikel 2.80 Aanbestedingswet 2012	Artikel 70 Rln 2014/24
12 Uitsluitingsgronden sociale en milieueisen	alle overheidsopdrachten	Artikel 2.86 en 2.87 e.v. Aanbestedingswet. 2012	Artikel 57 Rln 2014/24
13 Opstellen van selectiecriteria	alle overheidsopdrachten	Artikel 2.90 e.v. Aanbestedingswet 2012	Artikel 58 Rln 2014/24
14 (Innovatieve) prestaties belonen in de gunningscriteria	alle overheidsopdrachten	Artikel 2.113 e.v. Aanbestedingswet 2012 V. 3.5.5. GP	Artikel 67 Rln 2014/24

matrix Manunza/Lohmann ©